

Stanisław Hońko

PUNKTACJA ECTS JAKO MIERNIK OSIĄGNIĘĆ STUDENTÓW W ODNIESIENIU DO BADAŃ ANKIETOWYCH

ECTS AS A STUDENTS' PERFORMANCE MEASURE IN THE LIGHT OF SURVEY RESEARCH

Instytut Rachunkowości, Uniwersytet Szczeciński
ul. Adama Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin, e-mail: honko@wneiz.pl

Summary. ECTS is a standard for comparing the study performance of students in European Union. ECTS credits are equivalent of time needed to achieve the learning outcomes. The article contains the concept to assign points to learning outcomes, using questionnaires completed by students.

Słowa kluczowe: ECTS, efekty kształcenia, programy studiów, szkolnictwo wyższe.
Key words: accountancy, ECTS, higher education, learning outcome, study programs.

WSTĘP

Punktacja ECTS, stanowiąca jeden z filarów procesu bolońskiego, powstała w celu zapewnienia porównywalności efektów kształcenia w ramach zagranicznych wymian studenckich (Hońko, 2011). Obecnie jest uznawana za miernik osiągnięć studentów i narzędzie budowy elastycznych programów kształcenia. Rola punktacji na uczelniach jest uzależniona od regulaminów studiów określających zasady uzyskiwania zaliczeń. W przypadku uczelni uzależniających ukończenie studiów od zdobycia kompletu zaliczeń punktacja ta najczęściej odgrywa niewielką rolę, a jej wprowadzenie ma raczej charakter formalny. Potwierdzają to raporty z wizytacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej, stwierdzające na przykład, że „[...] system punktacji ECTS okazuje się dużym problemem „[...] nie jest odpowiednio wdrożony i nie ma większego wpływu na przebieg studiów” (Raport Państwowej Komisji Akredytacyjnej, http://www.pka.edu.pl/Dokumenty/Raporty/2011/usz_biol.pdf, dostęp dn. 20.10.2011 r.). W innym raporcie wskazuje się natomiast, że „[...] system jest [...] wdrożony tylko formalnie, bo mały zakres wyboru przedmiotów, praktyczny brak indywidualizacji programów [...] i niewielki zakres wymiany studentów powodują, że możliwości wynikające z ECTS niemal nie są wykorzystywane” (Raport Państwowej Komisji Akredytacyjnej, http://www.pka.edu.pl/Dokumenty/Raporty/2010/pkosz_fir.pdf, dostęp dn. 20.10.2011 r.).

Wydaje się, że w związku z reformą szkolnictwa wyższego sytuacja ta powinna ulec zmianie. Jednym z obowiązków władz uczelni, wynikających z aktów wykonawczych do Ustawy z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, jest opracowanie regulaminu przyznawania punktów ECTS. Wydaje się to trudne w związku z subiektywną oceną nakładu pracy przeciętnego studenta na uzyskanie kwalifikacji określonych w programie studiów. W związku z tym należy odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Kto powinien przyznawać punkty ECTS?
2. Czy raz określona liczba punktów powinna podlegać weryfikacji?
3. W jaki sposób będą oceniane zasady funkcjonowania punktacji ECTS przez organy akredytujące uczelnie?

Celem artykułu jest przedstawienie koncepcji przyznawania punktów ECTS oraz ich weryfikacji na podstawie ankiet wypełnianych przez studentów. Realizacja tego celu wymaga opisanie podstaw prawnych funkcjonowania punktacji ECTS w kontekście wdrażania programów studiów bazujących na efektach kształcenia.

Hipoteza badawcza odnosząca się do możliwości weryfikacji liczby punktów ECTS: Można przyjąć, że zastosowanie metody ankietowej umożliwi okresową weryfikację punktów ECTS.

Artykuł został podzielony na dwie powiązane ze sobą części. Pierwsza z nich dotyczy regulacji prawnych określające zasady stosowania punktacji ECTS na uczelniach wyższych, natomiast druga część zawiera wyniki badań ankietowych.

MATERIAŁ I METODY

W artykule posłużono się przede wszystkim metodami obserwacji i pomiaru. Metoda obserwacji była wykorzystana podczas analizy aktów prawnych odnoszących się do punktacji ECTS. Metoda pomiaru służyła weryfikacji hipotezy badawczej. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankietowy (Kaczmarczyk 2003) zamieszczony na stronie internetowej. Zastosowanie tego instrumentu uzasadnia zamiar zbadania opinii kilkudziesięciu absolwentów studiów I stopnia kierunku finanse i rachunkowość, prowadzonego przez Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego.

PRAWNE PODSTAWY FUNKCJONOWANIA PUNKTACJI ECTS NA POLSKICH UCZELNIACH

Punktacja ECTS funkcjonuje od dawna na polskich uczelniach, ale do ustawy o szkolnictwie wyższym została wprowadzona dopiero w 2011 roku. Przez pojęcie ECTS należy rozumieć „[...] punkty zdefiniowane w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako **miara średniego nakładu pracy osoby uczącej się**, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia” (Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 roku, art. 2, ust. 1, pkt 18 d). Określenie „średniego nakładu pracy” rodzi wiele wątpliwości i w wypadku ustalania punktów przez wykładowców może prowadzić do sytuacji konfliktowych. W ocenie wykładowców, prowadzony przez nich przedmiot zasługuje na większą liczbę punktów ze względu na rangę i pracochłonność. Powstaje pytanie: Czy akty prawne dotyczące szkolnictwa wyższego precyzują zasady przypisywania punktów ECTS? Odpowiedź na te pytania wymaga analizy Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 roku oraz aktów wykonawczych do tej ustawy. Odniesienia do punktacji ECTS w Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym zostały przedstawione w tab. 1.

Tabela 1. Punktacja ECTS w Ustawie o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 roku

Lp.	Artykuł	Treść
1	art. 2, ust. 1, pkt 14 b	Program kształcenia – opis określonych przez uczelnię spójnych efektów kształcenia, zgodny z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, oraz opis procesu kształcenia, prowadzącego do osiągnięcia tych efektów, wraz z przypisanymi do poszczególnych modułów tego procesu punktami ECTS
2	art. 8 a	Studia podyplomowe trwają nie krócej niż dwa semestry. Program kształcenia powinien umożliwiać uzyskanie przez słuchacza co najmniej 60 punktów ECTS, przy czym uczelnia jest obowiązana do określenia ich efektów kształcenia oraz sposobu ich weryfikowania i dokumentacji
3	art. 9, ust. 3	Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia: [...] 2) warunki, jakie musi spełniać program kształcenia uwzględniając: a) zakładane efekty kształcenia, b) opis procesu kształcenia prowadzącego do uzyskania tych efektów z punktami ECTS przypisanymi do poszczególnych modułów, c) sposób weryfikacji efektów
4	art. 164 a, ust. 1	Punkty ECTS przypisuje się zajęciom wynikającym z planu studiów i programu kształcenia zaliczonym przez studenta
5	Art. 164 a, ust. 2	W celu uzyskania dyplomu ukończenia studiów pierwszego stopnia student jest obowiązany uzyskać co najmniej 180 punktów ECTS, studiów drugiego stopnia – co najmniej 90 punktów ECTS, jednolitych studiów magisterskich – co najmniej 300 punktów ECTS w systemie studiów pięcioletnich oraz 360 punktów ECTS w systemie studiów sześcioletnich
6	art. 164 a, ust. 3	Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta, w tym wyrażonych w punktach ECTS, mając na uwadze konieczność zapewnienia kontynuacji kształcenia, przyjmując minimalną liczbę 30 punktów ECTS wymaganą do zaliczenia semestru
7	art. 170 a, ust. 1	Student studiów stacjonarnych w uczelni publicznej ma prawo bez wnoszenia opłat do korzystania z zajęć, za które może uzyskać liczbę punktów ECTS, o których mowa w art. 164 a
8	art. 170 a, ust. 2	Poza limitem punktów ECTS, o którym mowa w art. 164a, student, o którym mowa w ust. 1, ma prawo bez wnoszenia opłat do korzystania z zajęć na określonym poziomie studiów, za które może uzyskać dodatkowo nie więcej niż 30 punktów ECTS, a student realizujący kształcenie w ramach indywidualnych studiów międzyobszarowych [...] nie więcej niż 90 punktów ECTS
9	art. 170 a, ust. 10	Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, wzór oświadczenia studenta o spełnianiu warunków do podjęcia i kontynuowania studiów bez wnoszenia opłat, mając na uwadze zakres i sposób wykorzystania punktów ECTS, o których mowa w art. 164 a oraz uprawnienie do studiowania bez wnoszenia opłat drugiego kierunku studiów stacjonarnych w uczelni publicznej
10	art. 170 c, ust. 2	W ogólnopolskim wykazie studentów zamieszcza się następujące informacje uczelni o każdym studencie: [...] 3) sumę uzyskanych przez studenta punktów ECTS w rozbiciu na kierunki studiów; 4) sumę punktów ECTS, które student mógł uzyskać łącznie na zajęciach, w których uczestniczył bez wnoszenia opłat w ramach studiów stacjonarnych w uczelni publicznej; 5) liczbę punktów ECTS, które student może jeszcze wykorzystać na studiach stacjonarnych w uczelni publicznej bez wnoszenia opłat [...]
11	art. 201, ust. 2	Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia: [...] 2) zajęcia fakultatywne rozwijające umiejętności dydaktyczne lub zawodowe, minimalny wymiar zajęć oraz liczbę punktów ECTS

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. DzU z 2005 r., nr 164, poz. 1365, ze zm.

Jak wynika z tab. 1, punktacja ECTS jest stosowana we wszystkich formach i trybach studiów. Można zatem stwierdzić, że pełni ona następujące funkcje:

- jest miarą osiągnięć studentów umożliwiającą uznawanie kwalifikacji uzyskanych poza uczelnią,
- dzięki możliwości zbierania punktów powyżej minimum jest narzędziem umożliwiającym indywidualizację programów studiów,
- ogranicza możliwość nieodpłatnego studiowania na drugim kierunku poza wyznaczonym limitem punktów,
- pośrednio pozwala ustalić minimalną liczbę godzin zajęć realizowanych w ramach kierunku.

Ostatnia z wymienionych funkcji wymaga wyjaśnienia. Obowiązujące obecnie przepisy nie precyzują minimalnej liczby godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego, niezbędnych do uzyskania kwalifikacji na określonym kierunku studiów. W planach studiów obowiązujących od roku akademickiego 2012 / 2013 liczba ta prawdopodobnie będzie określana przez uczelnie. W związku z trudną sytuacją finansową wielu ośrodków akademickich realne jest znaczne zmniejszenie liczby godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich, w porównaniu ze stanem obecnym. Wydaje się, że jedyne ograniczenia pod tym względem wynikają z przytoczonego art. 164 a, ust. 2 Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. Minimalna liczba punktów ECTS może być punktem wyjścia przy określaniu minimalnej liczby godzin zajęć. W Rozporządzeniu w sprawie uznawania kwalifikacji z dnia 14 września 2011 r. przyjmuje się bowiem, że jeden punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których osiągnięcie wymaga średnio 25–30 godzin pracy studenta. Czas ten obejmuje zajęcia dydaktyczne wynikające z planu studiów oraz indywidualną pracę studenta. Mnożąc minimalną liczbę punktów ECTS wynikającą z Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. i 30 godzin przypadających na jeden punkt, można uzyskać minimalną liczbę godzin zajęć niezbędnych do osiągnięcia kwalifikacji zawartych w programie kształcenia:

- dla studiów pierwszego stopnia: $180 \text{ pkt} \times 30 \text{ h/pkt} = 5400 \text{ h}$,
- dla studiów pierwszego stopnia: $90 \text{ pkt} \times 30 \text{ h/pkt} = 2700 \text{ h}$.

Minimalne liczby godzin ustalone na podstawie punktacji ECTS obejmują nie tylko zajęcia z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego, ale również pracę własną studentów. Zadaniem uczelni jest określenie udziału poszczególnych form kształcenia w łącznym czasie niezbędnym do osiągnięcia kwalifikacji. Dotychczas wydane akty wykonawcze nie zawierają rozwiązań w tym zakresie.

Przykładem może być przywołane wcześniej Rozporządzenie z dnia 14 września 2011 r. o przenoszeniu kwalifikacji. Przez przenoszenie należy rozumieć uznawanie kwalifikacji zdobytych poza uczelnią w celu kontynuacji nauki na uczelni przyjmującej. Warunkiem uznania kwalifikacji jest, między innymi, przypisanie punktów ECTS za (Rozporządzenie z dnia 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć, §2, pkt 3):

- zaliczenie zajęć i praktyk przewidzianych w programie kształcenia, przy czym liczba punktów ECTS nie zależy od uzyskanej oceny, a warunkiem ich przyznania jest spełnienie przez studenta wymagań dotyczących uzyskania zakładanych efektów kształcenia potwierdzonych zaliczeniem zajęć lub praktyk;

– przygotowanie i złożenie pracy dyplomowej lub przygotowanie do egzaminu dyplomowego, zgodnie z programem kształcenia.

Można zatem przyjąć, że punkty powinny zostać przypisane wszystkim przedmiotom bez względu na to, czy kończą się one egzaminem, zaliczeniem z oceną czy zaliczeniem bez oceny. Warto również dodać, że przy uznawaniu kwalifikacji zdobytych poza uczelnią nie przepisuje się punktów przyznanych studentom poza uczelnią przyjmującą, ale uwzględnia się punktację jednostki przyjmującej. Jak wynika z §2, pkt 3 Rozporządzenia „[...] student otrzymuje w jednostce przyjmującej taką liczbę punktów ECTS, jaka jest przypisana efektem kształcenia uzyskiwanym w wyniku realizacji odpowiednich zajęć i praktyk w tej jednostce”.

Kolejnym aktem wykonawczym do Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym, odnoszącym się do punktacji ECTS, jest Rozporządzenie z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów. Na szczególną uwagę zasługuje §5, określający zawartość programu studiów dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia (tab. 2).

Tabela 2. Punktacja ECTS jako element programu studiów

Lp.	Podstawa prawna	Program studiów
1	§5, ust. 1, pkt 2	określa liczbę semestrów i liczbę punktów ECTS niezbędną do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi studiów
2	§5, ust. 1, pkt 3	obejmuje moduły kształcenia – zajęcia lub grupy zajęć – wraz z przypisaniem do każdego modułu zakładanych efektów kształcenia oraz liczby punktów ECTS
3	§5, ust. 1, pkt 6	zawiera łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów
4	§5, ust. 1, pkt 7	wskazuje łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach nauk podstawowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dotyczące określonego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia
5	§5, ust. 1, pkt 8	określa obowiązkową łączną liczbę godzin zajęć o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych i projektowych
6	§5, ust. 1, pkt 9	zawiera minimalną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać, realizując moduły kształcenia oferowane w ramach zajęć ogólnouczelnianych albo na innym kierunku studiów
7	§5, ust. 1, pkt 10	określa minimalną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach z wychowania fizycznego
8	§5, ust. 2	umożliwia wybór modułów kształcenia, do których przypisuje się punkty ECTS, w wymiarze nie mniejszym niż 30% ogólnej liczby punktów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów. DzU z 2011 r., nr 243, poz. 1445.

Punkty ECTS są również wykorzystywane do oceny istotności zmian w programach kształcenia. Dotyczy to wydziałów nieposiadających uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego, które mają obowiązek uzyskania zgody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz zasięgnięcia opinii Polskiej Komisji Akredytacyjnej, jeżeli zmiany w programie studiów spowodują modyfikację kwalifikacji, za które przyznano więcej niż 30% punktów ECTS (Rozporządzenie z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów, §7, ust. 4).

Ostatnim z opisywanych aktów wykonawczych, dotyczących punktacji ECTS, jest Rozporządzenie z dnia 29 września 2011 r. w sprawie oceny instytucjonalnej i programowej, określające zakres oceny jednostek przez Polską Komisję Akredytacyjną. Elementem kontroli programowej jest ocena zasad przyznawania punktów ECTS poszczególnym przedmiotom lub grupom przedmiotów. Wydaje się, że uczelnie powinny opracować:

- regulamin przyznawania punktów ECTS w ramach kierunków,
- ankietę umożliwiającą weryfikację liczby punktów przez studentów.

Propozycja udokumentowania procesu przypisywania punktów ECTS została przedstawiona w dalszej części artykułu.

PROPONOWANY REGULAMIN PRZYZNAWANIA PUNKTÓW ECTS I MECHANIZMY OKRESOWEJ WERYFIKACJI LICZBY PUNKTÓW

Sformalizowanie procesu określania liczby punktów ECTS nie jest możliwe bez udzielenia odpowiedzi na trzy pytania postawione we wstępie.

Odpowiedzi na te pytania są jedynie opinią autora, mającą na celu wywołanie dyskusji prowadzącej do konkretnych rozwiązań. Zostały one zawarte w zaproponowanym przez autora regulaminie przyznawania punktów ECTS ujętym w tab. 3.

Z załączonej propozycji regulaminu przyznawania punktów wynika, że nie są one przyznane na stałe i że są okresowo weryfikowane podczas badań ankietowych wśród absolwentów. Kierunkowy koordynator ECTS nadaje punkty po raz pierwszy, kierując się przede wszystkim liczbą godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego. Tymczasem ocena trudności uzyskania określonych kwalifikacji przez studenta jest subiektywna i może zależeć od takich czynników, jak uzdolnienie w określonym zakresie czy stosunek do prowadzącego. Wydaje się, że odpowiednio duża liczebność grupy respondentów pozwala na poprawę wiarygodności wyników, ponieważ średnia subiektywnych ocen może być uznana za ustawową miarę średniego nakładu pracy. Według autora porównanie wyników badań ankietowych z punktacją zawartą w planie kształcenia może być interesujące. Wyniki takich badań zostały przedstawione w kolejnym rozdziale.

WERYFIKACJA LICZBY PUNKTÓW ECTS NA KIERUNKU FINANSE I RACHUNKOWOŚĆ NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH

Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankietowy zamieszczony na stronie internetowej: www.honko.oz.pl w dniach 21–28 października 2011 r. Respondentami byli absolwenci I stopnia studiów stacjonarnych i niestacjonarnych kierunku finanse i rachunkowość Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, którzy studiują obecnie na ostatnim semestrze studiów II stopnia. Celem ankiety była ocena punktacji ECTS wynikającej z planu kształcenia przez studentów i określenie przez nich głównych czynników decydujących o przyznawaniu punktów. Każdemu przedmiotowi można było przypisać od zera do dziesięciu punktów. Warto dodać, że studenci raczej nie sugerowali się liczbą punktów przyznanych przez koordynatora, gdyż wymagałoby to sięgania do odrębnych dokumentów. Próba badawcza obejmowała 80 ankiet. Porównanie liczby punktów ECTS, wynikających z planu kształcenia oraz z ankiet, zawiera tab. 4.

Tabela 3. Proponowany regulamin przyznawania punktów ECTS na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego

§1
Punkty ECTS są to punkty zdefiniowane w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako miara średniego nakładu pracy osoby uczącej się, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia. Miarą średniego nakładu pracy jest czas poświęcony na zdobycie kwalifikacji, obejmujący zajęcia dydaktyczne (wykłady, seminaria, ćwiczenia, laboratoria), praktyki studenckie oraz pracę samodzielną studentów.
§2
Liczba punktów ECTS nie jest uzależniona od oceny z danego przedmiotu. Podstawą przyznania punktów przez nauczyciela akademickiego jest stwierdzenie osiągnięcia zakładanych kwalifikacji w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Nie przyznaje się punktów za obecność na zajęciach.
§3
Liczba punktów związana z przedmiotem mieści się w przedziale od 1 do 10, przy czym 1 punkt ECTS odpowiada 30 godzinom pracy studenta.
§4
Punkty ECTS są przyznawane za kwalifikacje uzyskane w ramach każdego przedmiotu, niezależnie od tego, czy kończy się on egzaminem czy zaliczeniem, z wyjątkiem zajęć ze szkolenia BHP i szkolenia bibliotecznego.
§5
Liczbę punktów niezbędnych do zaliczenia semestru, roku i ukończenia studiów określa regulamin studiów. Nadwyżka zgromadzonych punktów przechodzi na kolejne semestry, z zastrzeżeniem §8.
§6
Punkty w programie studiów są przypisywane do przedmiotów (grup przedmiotów) przez kierunkowego koordynatora ECTS i podlegają corocznej weryfikacji. Weryfikacja następuje na podstawie ankiet wypełnianych przez studentów.
§7
Wnioski o zmianę liczby punktów ECTS przypisanych do przedmiotów (grup przedmiotów) są rozpatrywane przez radę dydaktyczną. Wnioski te muszą zawierać uzasadnienie i propozycję zmian liczby punktów ECTS dla innych przedmiotów, aby ogólna liczba punktów możliwych do zdobycia nie uległa zmianie.
§8
Punkty ECTS umożliwiają uznawanie kwalifikacji uzyskanych poza uczelnią. O przeniesieniu punktów decyduje dziekan wydziału po konsultacji z nauczycielem akademickim specjalizującym się w danej dziedzinie. Punkty są równoważne tylko w ramach danego poziomu studiów, co oznacza, że nie można przenosić punktów uzyskanych na studiach I stopnia na studia II stopnia i odwrotnie. Zastrzeżenie to dotyczy również studiów III stopnia oraz studiów podyplomowych.
§9
Zasady systemu punktowego są wspólne dla studiów wszystkich stopni (stacjonarnych i niestacjonarnych) oraz studiów podyplomowych.
§10
W sprawach nieuregulowanych w niniejszym regulaminie stosuje się przepisy regulaminu studiów na Uniwersytecie Szczecińskim.

Z wyników badań ujętych w tab. 4 wynika, że punkty określone w programie studiów nie różnią się znacznie od proponowanych przez studentów. Współczynnik korelacji między punktacją z programu studiów a średnią odpowiedzi studentów zaokrągloną do $\frac{1}{2}$ punktu wynosi 0,59 (wysoka korelacja). Odchylenia dodatnie świadczą o przeszacowaniu liczby punktów w programie kształcenia w odniesieniu do ocen studentów, co oznacza, że osiągnięcie efektów kształcenia w ramach danego przedmiotu wymagało mniejszych niż założone nakładów pracy. Ujemne odchylenia można interpretować jako niedoszacowanie poziomu trudności wyrażone liczbą punktów ECTS. Relacja sumy odchyień do łącznej liczby punktów wynosi 6,85%, co może być potwierdzeniem wysokiej korelacji wyników.

Tabela 4. Wyniki badań ankietowych dotyczących punktacji ECTS na studiach I stopnia na kierunku finanse i rachunkowość na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego

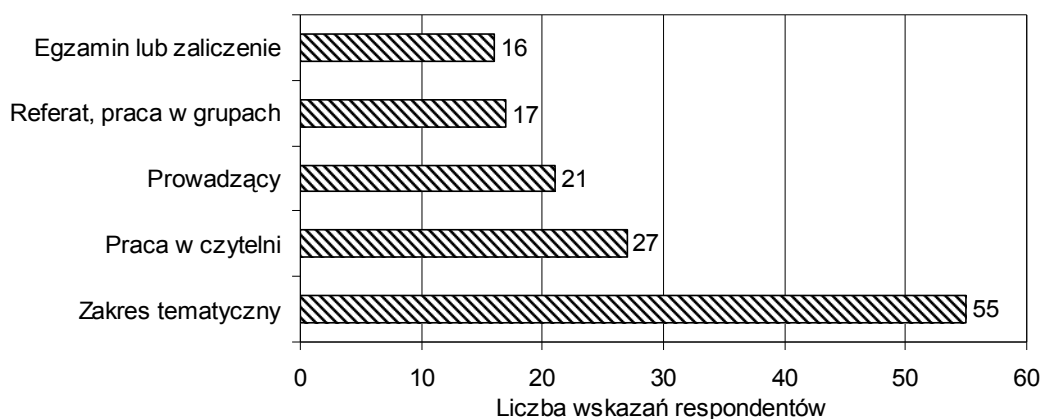
Lp.	Nazwa przedmiotu	ECTS według programu kształcenia	ECTS według studentów		Odchylenie od średniej
			średnia	mediana	
1	Wychowanie fizyczne	0	1,0	1	-1,0
2	Technologie informacyjne	2	2,5	2	-0,5
3	Historia gospodarcza	3	2,0	2	1,0
4	Socjologia	3	1,5	1	1,5
5	Ochrona własności intelektualnej	0	2,0	2	-2,0
6	Język obcy	5	3,5	3	1,5
7	Matematyka	5	5,0	5	0,0
8	Mikroekonomia	6	5,0	5	1,0
9	Makroekonomia	6	5,0	5	1,0
10	Prawo	5	3,0	3	2,0
11	Podstawy rachunkowości	6	5,5	5	0,5
12	Podstawy finansów	7	4,5	5	2,5
13	Statystyka	4	5,5	6	-1,5
14	Ekonometria	4	6,0	6	-2,0
15	Finanse publiczne	5	4,5	4	0,5
16	Bankowość	5	5,5	5	-0,5
17	Finanse przedsiębiorstw	7	5,5	5	1,5
18	Analiza finansowa	4	5,0	5	-1,0
19	Rachunkowość finansowa	7	6,0	6	1,0
20	Rynki finansowe	4	5,0	5	-1,0
21	Ubezpieczenia	4	3,5	3	0,5
22	Matematyka finansowa i ubezpieczeniowa	4	5,0	4,5	-1,0
23	Finanse samorządowe	3	3,0	3	0,0
24	Niemonetarne instytucje finansowe	1	3,0	3	-2,0
25	Zarządzanie ryzykiem finansowym	3	3,5	3	-0,5
26	Sprawozdawczość finansowa	3	5,0	5	-2,0
27	Podstawy rachunku kosztów	3	5,0	5	-2,0
28	Rachunkowość sektora finansów publicznych	2	3,5	4	-1,5
29	Rachunkowość bankowa	2	4,5	4	-2,5
30	Międzynarodowe regulacje rachunkowości	1	4,0	4	-3,0
31	Rachunkowość małych firm	3	4,5	4	-1,5
32	Polityka gospodarcza	3	3,0	3	0,0
33	Analiza ekonomiczna	3	4,5	4	-1,5
34	Planowanie finansowe	3	4,0	4	-1,0
35	Międzynarodowe stosunki ekonomiczne	3	3,5	3	-0,5
36	Zarządzanie jakością	4	2,5	2	1,5
37	Etyka w biznesie	2	2,0	2	0,0
38	E-biznes	2	3,0	3	-1,0
39	Systemy informatyczne w zarządzaniu	3	3,0	2	0,0
40	Przedmioty do wyboru	6	2,5	2	3,5

Interesującym wnioskiem dotyczącym przedmiotów z zakresu rachunkowości jest występowanie dodatnich odchyień przy podstawach rachunkowości i rachunkowości finansowej oraz ujemnych przy pozostałych przedmiotach. Odchylenia ujemne wydają się znaczące w przypadku takich przedmiotów, jak rachunkowość bankowa, rachunkowość małych firm i międzynarodowe regulacje rachunkowości. Można również dostrzec powiązanie między punktami przyznanymi statystyce i ekonometrii. W opinii studentów te przedmioty wymagały więcej pracy, niż przewidywano w planie kształcenia.

Interesujących wniosków dostarcza badanie czynników decydujących o przyznawaniu punktów ECTS. Studenci mieli możliwość wskazania takich czynników, jak:

- przygotowanie referatów i praca w grupach,
- liczba godzin poświęcona na przedmiot w czytelnii,
- prowadzący,
- zakres tematyczny przedmiotu,
- forma zaliczania (zaliczenie, egzamin).

Wyniki badań, dotyczące wymienionych czynników, przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Czynniki decydujące o przyznaniu punktów ECTS

Głównym czynnikiem decydującym o przyznaniu punktów w opinii studentów był zakres tematyczny przedmiotów. Liczba odpowiedzi przekraczająca liczbę respondentów jest następstwem możliwości wskazania kilku czynników. W jednej odpowiedzi zostały wymienione inne czynniki, takie jak: liczba godzin poświęcona na przyswojenie wiedzy, stopień trudności i znaczenie przedmiotu dla kierunku), dostępność informacji z innych źródeł, na przykład z instytucji finansowych czy zasobów internetowych.

Podsumowując wyniki badań, można stwierdzić, że niewiele osób przyznawało przedmiotom maksymalną liczbę punktów. Mimo że w formularzu nie określono maksymalnej liczby punktów do dyspozycji, studenci wykorzystali podobną liczbę do założonych w programie studiów. Zgodnie z tym programem na studiach I stopnia można zdobyć 180 punktów ECTS, natomiast studenci rozdysponowali 156 punktów (wraz z przedmiotami specjalizacyjnymi pominiętymi w tab. 4). Warto jednak dodać, że w formularzu nie uwzględniono punktów za seminaria i pracę dyplomową, którym w programie kształcenia przypisano 16 punktów. Wyniki badań są dla autora zaskakujące ze względu na oczekiwane rozbieżności w opiniach studentów wynikające z subiektywnego charakteru punktacji. Wydaje się

zatem, że ankieta może być nie tylko formalnym zabezpieczeniem jednostki na potrzeby Polskiej Komisji Akredytacyjnej, ale może również stanowić źródło cennych informacji sprzyjających zwiększeniu efektów kształcenia.

PODSUMOWANIE

Jednym z efektów nowelizacji Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym w 2011 roku jest zwiększenie znaczenia punktacji ECTS. Należy zwrócić uwagę, że – mimo podanej punktacji – w wielu aktach prawnych brakuje zasad przyznawania punktów. Wskazanie w art. 2, ust. 1 pkt 18 d wspomnianej ustawy, że są one miarą średniego nakładu pracy nie rozwiewa wątpliwości dotyczących przypisywania punktów poszczególnym efektom kształcenia. Nakład pracy osoby uczącej się jest bowiem uzależniony od indywidualnych cech studentów. Dlatego arbitralne przypisanie liczby punktów ECTS poszczególnym efektom kształcenia przez pracowników uczelni może rozmijać się z odczuciami studentów. Wydaje się, że obiektywna ocena pracochłonności związanej z określonymi efektami wymaga ukończenia danego poziomu studiów.

Jak zaznaczono we wprowadzeniu, celem artykułu jest przedstawienie koncepcji przyznawania punktów ECTS oraz ich weryfikacji na podstawie ankiet wypełnionych przez studentów. Zaproponowana koncepcja obejmuje dwa elementy – regulamin przyznawania punktów oraz ankietę umożliwiającą weryfikację liczby punktów przyznanych przez kierunkowego koordynatora ECTS. Hipoteza badawcza została pozytywnie zweryfikowana w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w grupie ponad 80 respondentów. Wynikiem badań jest potwierdzenie silnej korelacji między punktacją założoną w programie kształcenia a liczbą punktów wynikającą z przeprowadzonych badań ankietowych. Według autora ankiety wypełniane przez absolwentów są dobrym narzędziem weryfikacji liczby punktów ECTS, a odpowiednia liczba respondentów gwarantuje, że punkty są rzeczywiście miarą średniego nakładu pracy.

PIŚMIENNICTWO

- Hońko S.** 2011. Zastosowanie punktacji ECTS przy opracowywaniu programów studiów. Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., Ser. Oeconomica 287 (63), 55–64.
- Kaczmarczyk S.** 2003, *Badania marketingowe. Metody i techniki*. Warszawa, PWE.
- Raport Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Strona internetowa Polskiej Komisji Akredytacyjnej**, http://www.pka.edu.pl/Dokumenty/Raporty/2011/usz_biol.pdf, http://www.pka.edu.pl/Dokumenty/Raporty/2010/pkosz_fir.pdf, dostęp dn. 20.10.2011 r.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta.** DzU z 2011 r., nr 201, poz. 1187.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej.** DzU z 2011 r., nr 207, poz. 1232.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia.** DzU z 2011 r., nr 243, poz. 1445.
- Ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.** DzU z 2005 r., nr 164, poz. 1365, ze zm.